

Spoločne proti Covidu

Informačné noviny o všetkých aspektoch očkovania proti COVID-19

04/2021

Matúš Vallo

odkaz od primátora

autor fotografií: Marek Veliček

Veľmi som si vydýchol, keď som sa dozvedel, že všetkých sedem zariadení sociálnych služieb v našej pôsobnosti je už zaočkovaných. Výbornou správou je, že veľká väčšina našich zamestnancov a klientov sa rozhodla dať sa zaočkovať a posunúť nás tak bližšie k nádeji, že sa naše životy vrátia do normálu, budeme sa môcť stretnúť a objať bez obáv o život a zdravie.

Chcem sa úprimne podakovať všetkým našim spolupracovníkom, zdravotníkom a očkovacím tímom, ktorí vyuvinuli obrovské úsilie, aby sa nám očkovanie úspešne podarilo. Klo-búk dole pred ich odhadlaním.

Verím, že čoskoro sa nám podarí zabezpečiť očkovanie aj tým, ktorí sa v čase prvej vlny očkovania ešte zaočkovať nemohli z dôvodu prekonania ochorenia COVID-19 alebo iných príčin. Spoločne to zvládneme.

Ako očkujeme?

Sme veľmi radi, že všetkých sedem zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti hlavného mesta už v čase distribúcie týchto novín absolvovalo očkovanie prvou

dávkou vakcíny proti COVID-19. Tu je krátky prehľad:

Petržalský domov seniorov absolvoval očkovanie ako prvý a v súčasnosti sú klienti (91 %) aj zamestnanci (69 %) zaočkovaní oboma dávkami vakcíny.

Gerium má oboma dávkami vakcíny zaočkovanú pobočku Pri trati. V pobočke na Smolnickej je prítomný COVID-19, a tak je druhou dávkou zaočkovaná iba časť klientov. Spolu je minimálne prvou dávkou zaočkovaných 70 % klientov. Väčšina zamestnancov (81 %) zariadenia je už zaočkovaná aj druhou dávkou.

V Dome seniorov Lamač sa zaočkovalo celkovo 57 % zamestnancov už aj druhou dávkou a približne 67 % klientov prvou dávkou očkovania, ktoré absolvovali v rámci výjazdovej služby.

Domov pri kríži tiež absolvoval očkovanie klientov výjazdovou službou a v súčasnosti má zaočkovaných 58,8 % zamestnancov a 55 % klientov.

V Domove jesene života je zaočkovaná veľká časť zamestnancov (73 % na Sekurisovej

a 50 % na Hanulovej). Prostredníctvom výjazdovej očkovacej služby bolo zatiaľ zaočkovaných 35 klientov. Veľká časť klientov nedávno prekonala COVID-19, a tak ich očkovanie sa uskutoční po zotavení.

Dom seniorov Archa má zaočkovanú časť zamestnancov (40,6 %), pričom výjazdové očkovanie absolvovalo 12 klientov. Zvyšok klientov prekonalo COVID-19 a budú sa očkovať, keď im to ich zdravotný stav umožní.

Dom tretieho veku absolvoval výjazdové očkovanie vo štvrtok 11. marca a v súčasnosti má zaočkovaných 61,6 % zamestnancov a 61,7 % klientov.

Veríme, že po zaočkovaní druhou dávkou a v súvislosti so zlepšením epidemiologickej situácie na Slovensku sa budeme môcť čoskoro vrátiť k bežnému životu.

autor fotografií: Marek Veliček

Nové vakcíny

V Európskej únii sa momentálne očkuje troma vakcínami: vakcínou od spoločnosti Pfizer/BioNTech, vakcínou od spoločnosti Moderna a vakcínou od spoločnosti AstraZeneca. Na schválenie čaká vakcína od spoločnosti Johnson & Johnson a v procese tzv. rolling review (priebežného hodnotenia) sú vakcíny od spoločností Novavax, Curevac a vakcína Sputnik V. Najnovšie vakcíny si krátko predstavíme.

AstraZeneca

Je treťou vakcínou, ktorú EMA schválila na používanie v EÚ. Ide o tzv. adenovírusovú vakcínus, ktorí ju modifikovaný adenovírus, ktorý obsahuje gén na tvorbu spike proteínu. Samotný adenovírus sa nemôže množiť ani spôsobiť ochorenie. Po očkovaní sa gén na tvorbu spike proteínu dostane do buniek ľudského tela a ľudský organizmus si po očkovaní spike proteín sám vytvorí. Ľudský imunitný systém rozpozná tento proteín ako cudzí a spustí obrannú reakciu – začne tvoriť protilátky a T-bunky. Ak sa následne ľudský organizmus stretne s koronavírusom SARS-CoV-2, jeho imunitný systém ho rozpozná a dokáže voči nemu bojovať. Spike proteín je pritom len malou časťou vírusu a nie je schopný vyvoláť infekciu COVID-19. Vakcína AstraZeneca je dvojdávková, druhá dávka sa podáva v rozpätí 4 – 12 týždňov, pričom sa odporúča neskoršie podanie za účelom vyšej účinnosti.

EMA schválila AstraZenecu na použitie bez obmedzenia veku, no na Slovensku sa spôsobovalo jej podanie len do veku 55 rokov. Bolo tak z dôvodu, že v pôvodnej štúdii nebola zahrnutá dostatočne veľká vzorka ľudí nad 55 rokov.

V Spojenom kráľovstve však očkovali bez obmedzenia veku a na základe toho začali príbúdať údaje o jej bezpečnosti a účinnosti aj pre staršie osoby. Podľa štúdie Edinburskej univerzity a Škótskeho úradu verejného zdravotníctva počet ľudí, ktorí potrebovali hospitalizáciu štyri týždne po zaočkovaní prou dávkou vakcíny od AstraZenecy, klesol o 94 percent. Vakcína od spoločnosti AstraZeneca tak prekonala aj vakcínus od spoločnosti Pfizer, pri ktorej bol po prvej dávke pokles hospitalizácie o 85 %. Na základe týchto nových poznatkov bola veková hranica na očkovanie vakcínou AstraZeneca posunutá a od 8. 3. 2021 je možné touto vakcínou očkovať ľudí až do veku 70 rokov.

Johnson & Johnson

Vo štvrtok 11. marca 2021 schválila Európska lieková agentúra ďalšiu vakcínu na princípe adenovírusu od spoločnosti Johnson & Johnson. Vakcínou sa už očkuje aj v USA a v Kanade. Ide o vakcínus, od ktorej si mnohí slubujú veľký pokrok, zrýchlenie a dostupnosť očkovania, ide o jednodávkovú vakcínus. To by malo umožniť oveľa rýchlejšiu a jednoduchšiu vakcináciu obyvateľstva, pretože nebude potrebné blokovať termíny pre druhú dávku očkovania. Okrem toho má aj oveľa menej náročný skladowý reťazec, kedže v chladničke vydrží až tri mesiace. Jej účinnosť podľa dostupných štúdií je 85 % v predchádzaní ľahkého priebehu ochorenia COVID-19 a približne 66 % v prevencii rôznych variantov ochorenia COVID-19 v rámci globálnej štúdie na takmer 44 000 ľuďoch.

Novavax

Novavax bol do procesu priebežného hodnotenia Európskej liekovej agentúry zaradený 3. februára 2021 a momentál-

ne nie je známy dátum, kedy by táto vakcína mohla byť schválená. Ide o americkú vakcínus, ktorú vyvíja spoločnosť Novavax so sídlom v Marylande a funguje na princípe toho, že imunitný systém naučí vytvoriť protilátky proti vírusu COVID-19. Vakcína by mala poskytovať ochranu pred opätným nakazením a zničiť bunky infikované koronavírusom. Výrobca vakcínus v januári 2021 vyhlásil, že účinnosť vakcínus v klinickej štúdii je až 89,3 %.

CureVac

Vakcína od spoločnosti CureVac bola zaradená do priebežného hodnotenia EMA 12. 2. 2021. Vakcína bude založená na technológií mRNA, podobne ako vakcínus od Pfizer/BioNTech a Moderna. Jej výhodou bude, že nevyžaduje tak náročný skladový reťazec ako vakcínus Pfizer a Moderna a bude možné ju skladovať až 3 mesiace v bežnej chladničke. Výrobca preto očakáva, že táto vakcína bude ľahšie použiteľná aj v oblastiach, kde by nebolo možné zabezpečiť dovoz a udržanie vakcínus pri tak nízkych teplotách, ako si vyzaduje Pfizer a Moderna.

Sputnik V

Sputnik V je vakcína ruskej výroby, ktorú nakúpilo aj Slovensko. Po počiatočnej kontroverzii ohľadne registrácie treba spomenúť, že Sputnik V je už zaradený do procesu priebežného hodnotenia EMA. Nie je známe, kedy sa toto konanie ukončí. O vakcíne Sputnik V si prečítajte viac aj v osobitnom článku.

Nové pravidlá

Od stredy 3. marca platia na Slovensku nové sprísnené pravidlá zákazu vychádzania, zavedol sa tzv. nočný zákaz vychádzania od 20:00 hod. do 1:00 hod., kedy sa dá ísť len do

práce, na nevyhnutné lekárske ošetrenie, von so psom alebo mačkou, alebo do prírody. Od pondelka 8. marca platí povinnosť nosiť respirátory FFP2 v obchodoch a v MHD a od 15. marca bude platiť povinnosť

nosiť tento respirátor aj vo všetkých vnútorných priestoroch (vrátane zariadenia sociálnej ochrany) s výnimkou vlastnej domácnosti. Predtým sa aj trvanie karantény pri ochorení COVID-19 z 10 na 14 dní, pri-

čom PCR test sa vykonáva až po ôsmich dňoch.

V nedeľu 7. marca vyšla správa, že na Slovensku bolo zachytenejších aj prvých sedem prípadov juhoafrickej mutácie.

Prečo používať respirátor FFP2? Podľa nových opatrení, ktoré schválila vláda, od 8. marca treba používať respirátor FFP2 v MHD a v obchodoch a od 15. marca vo všetkých vnútorných priestoroch, teda aj v zariadení, kde bývate. Táto povinnosť bola ustanovená preto, že na Slovensku je silne rozšírená britská mutácia koronavírusu, ktorá sa medzi ľuďmi prenáša rýchlejšie a ľahšie. Respirátory FFP2 majú vyšší stupeň ochrany ako jednorazové alebo látkové rúška. Ak ich správne používate, ochránia vás pred čiastočkami, ktoré prenášajú vírus. Respirátor je preto potrebné používať pri akomkoľvek kontakte s ľuďmi mimo vašej domácnosti.

Ako používať respirátor FFP2?

Je veľmi dôležité, aby ste používali certifikovaný respirátor FFP2, teda taký, ktorý je označený ako FFP2 a ktorý má na obale alebo priamo na respirátore označenie CE. Respirátor si na tvár dávate tak, že ho chytíte za vonkajšiu stranu, pritlačíte na tvár, aby zakryl nos a ústa, nasadíte gumičky za uši a vytvarujete sponu na nose, aby tesne priliehal. Použitý respirátor nikdy nechytajte za vonkajšiu stranu, tá môže byť infekčná, ale skladajte ho, uchopiac za gumičky za uchom. Následne ho vyhodte.

Ako dlho používať respirátor?

Väčšina respirátorov je jednorazová, to znamená, že má označe-

nie NR. Ak má respirátor označenie R, znamená to, že ho možno opakovane použiť a inštrukcie na jeho čistenie by mali byť v priloženom návode. Jednorazový respirátor by sa mal najdlhšie používať 8 hodín. V zásade ho treba vyhodiť vždy, ako si ho zložíte, v praxi to však často nie je možné. Preto si vždy ráťajte celkový čistý čas jeho nosenia. Ak si skladáte a znova nasadzujete respirátor, nikdy ho nechytajte za vonkajšiu časť, ale za gumičky. Na lepšiu ochranu si môžete respirátor prekryť ešte jednorazovým alebo látkovým rúškom. To však po každom použití vyhodte alebo vystavte v horúcej vode. Ruky si po zložení respirátora hned umyte.

Očkovať sa Sputnikom V – áno či nie?

Medzi vakcíny, ktorými sa budú môcť naši občania zaočkovať, pribudla nová možnosť – ruská vakcína Sputnik V.

Podobne ako u iných vakcín aj úlohou Sputnika V je pripraviť ľudský organizmus na obranu voči infekcii, ktorú spôsobuje koronavírus SARS-CoV-2. Vírus používa na vstup do buniek ľudského organizmu tzv. spike proteín, ktorý sa nachádza na povrchu vírusu. Po očkovaní sa gén na tvorbu spike proteínu dostane do buniek ľudského tela a ľudský organizmus si po očkovaní spike proteín sám vytvorí. Ľudský imunitný systém rozpozná tento proteín ako cudzí a spustí obrannú reakciu – začne tvoriť protilátky a T-bunky. Ak sa následne ľud-

ský organizmus stretne s koronavírusom SARS-CoV-2, jeho imunitný systém ho rozpozná a dokáže voči nemu bojať: protilátky a T-bunky vírus zabijú, zabránia jeho vstupu do ľudských buniek, zničia infikované bunky, a tak ochránia organizmus pred rozvojom ochorenia COVID-19.

Rozdiel zatiaľ spočíva najmä v tom, že vakcína nie je povolená Európskou liekovou agentúrou, začiatkom marca ju však už Rusko prihlásilo do priebežného hodnotenia tejto agentúry. Podľa riaditeľky Štátneho ústavu pre kontrolu liečiv PharmDr. Zuzany Baťovej, PhD. je začatie priebežného hodnotenia vakcíny Sputnik V na úrovni EMA dobrovoľná správou, ktorá môže smerovať k podaniu žiados-

ti o registráciu. Na Slovensku sa zatiaľ bude aplikovať vďaka špeciálnej výnimke bývalého ministra zdravotníctva Mareka Krajčího. Táto výnimka však uvádzia, že za terapiu neregistrovanou vakcínou preberá plnú zodpovednosť ošetrovujúci lekár. Lekári a lekárky majú k podávaniu neregistrovanej vakcíny rôzny prístup: niektorí sa obávajú a očkovať svojich pacientov Sputnikom V odmietajú, iní v jeho aplikácii prekážky nevidia. Do tejto druhej skupiny patrí napríklad MUDr. Zuzana Nedelková, všeobecná lekárka pre dospelých, krajská odborníčka pre všeobecné lekárstvo v Trnavskom samosprávnom kraji. „Napriek tomu, že zatiaľ nie je u nás Sputnik registrovaný, nemám s ním prob-

lém. Zaočkovala by som ním seba a taktiež seniorov, ktorí by o to požiadali a súhlasili. Naopak nesúhlasím s neodôvodneným posunom vekovej

hranice pri vakcíne AstraZeneca z limitu do 55 rokov na limit do 70 rokov, pričom rozhodnút má o tom lekár," hovorí. Rozhodnutie nechať sa očkovať

nakoniec zostáva na slobodnej voľbe vakcinovaného. Istotu bezpečnosti očkovania látkou Sputnik V však dá až rozhodnutie Európskej liekovej agentúry.

Ako sa správať bezpečne?

Mnohí z vás, ktorí čitate tieto noviny, ste už prekonali ochorenie COVID-19 alebo máte za sebou prvú či dokonca druhú dávku očkovania. Preto si povedzme, aké hygienicko-epidemiologické opatrenia pre vás platia.

Bezpečne aj po prekonaní COVID-19

Ak ste prekonali uvedené ochorenie, je možné, že vaše telo si vytvorilo protilátky, ktoré vás budú chrániť pred opäťovnou infekciou. V súčasnosti však nevieme povedať, ako dlho táto ochrana trvá, predpokladá sa – aspoň 3 mesiace. Preto platí, že ak ste prekonali COVID-19, máte výnimku (3 mesiace) na povinnosť dať sa opäťovne testovať. Prekonanie tohto ochorenia preukazujete potvrdením od vášho lekára alebo napríklad sms-kou o pozitívnom výsledku

posledného testovania.

Avšak nie každá osoba, ktorá prekonala COVID-19, má dostať protilátku, najmä v prípade, že mala tzv. bezpríznakový priebeh. K prípadom reinfekcie dochádza aj počas troch mesiacov od prekonania ochorenia (stalo sa to napríklad vicepremiérovi Štefanovi Hollému alebo poslankyni Márii Šofranko). Nie je tiež jasné, či vás prekonanie COVID-19 ochráni aj pred nákazou mutáciami vírusu.

Preto je veľmi dôležité, aby ste aj po prekonaní spomínaného ochorenia zachovávali preventívne hygienicko-epidemiologické opatrenia: nosenie rúška, odstup a časté čistenie a dezinfikovanie rúk. Nadalej sa vyhýbajte uzavretým a nevetraným priestorom, nestretávajte sa s inými ľuďmi a pri kontakte majte vždy nasadené rúško ale-

bo respirátor FFP2, a to aj v prípade, že ide o osoby, ktoré spoľočne s vami bývajú v zariadení pre seniorov.

Nezabudnite, že od 8. marca je nosenie respirátora FFP2 povinné v obchodoch a v MHD a od 15. marca vo všetkých interiérových priestoroch, teda aj v zariadení, v ktorom sa nachádzate. Odporučame vám, aby ste respirátor FFP2 nosili prekrytý ešte jednorazovým rúškom, ktoré po návrate zvonku zahodíte, alebo obyčajným textilným rúškom, ktoré následne vyperiete alebo vyvaríte vo vriacej vode.

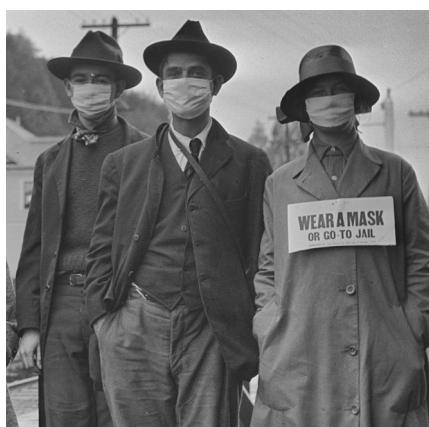
V prípade, že chcete zistiť, či máte protilátky proti COVID-19, môžete o takéto vyšetrenie požiadať vášho lekára / vašu lekárku. Zdravotná poisťovňa takéto vyšetrenie preplatí, ak ho indikuje lekár. V ostatných prípadoch si budete musieť vyšetrenie zaplatiť sami.

Boj so španielskou chrípkou

V štyroch po sebe idúcich vlnách sa vírusom nakazilo 500 miliónov ľudí, čo bola v tej dobe tretina svetovej populácie. Počet obetí sa odhaduje na dvadsať až päťdesiat miliónov, niektoré odhady hovoria však až o sto miliónoch obetí.

Prvé prípady sa objavili v Spojených štátach, neskôr vo Francúzsku, Nemecku a Anglicku. Keďže cenzúra počas prvej svetovej vojny nechcela znižovať morálku vojakov v bojujúcich krajinách, novinári sa sústredili na prípady v neutrálном Španielsku, a tým pandémia

chrípky získala prezývku „španielska“. Na rozdiel od súčasnej pandémie španielska chrípka smrteľne zasahovala najmä mladšie ročníky. V období trvania pandémie vedci nedokázali správne určiť smrteľný vírus (nesprávne sa domnievali, že ide o baktériu) a prvé vakcíny v Európe i v Spojených štátach k zníženiu smrteľnosti neprospevali. Chrípkový vírus sa, bohužiaľ, podarilo identifikovať až v tridsiatych rokoch a licenciu na prvé komerčné využitie vakcín proti španielskej chrípkе vydali až v štyridsiatych rokoch v USA.

S podobnou situáciou, akú dnes zažívame s pandémiou koronavírusu, sa stretol svet pred sto rokmi. Od februára 1918 do apríla 1920 ho postihla tzv. španielska chrípka, neobyčajne smrteľná pandémia chrípky spôsobená vírusom H1N1.